

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Навчально-науковий інститут права
Кафедра міжнародного права та юридичної журналістики

07-03-04

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

«ПРАВНИЧА ЛІНГВІСТИКА»

для студентів денної форми навчання
спеціальності 8.03040101 «Правознавство»

Рекомендовано
методичною комісією
зі спеціальності
8.03040101 «Правознавство»
Протокол №1
від 10 березня 2015 р.

Рівне – 2015

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Правнича лінгвістика» для студентів денної форми навчання спеціальності 8.03040101 «Правознавство»/ Шанюк В.І., – Рівне: НУВГП, 2015. – 25 с.

Упорядник: Шанюк В.І., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародного права та юридичної журналістики

Відповідальний за випуск: Шанюк В.І., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародного права та юридичної журналістики

ЗМІСТ

Передмова.....	3
1.Опис навчальної дисципліни та її структура.....	5
1.1.Опис навчальної дисципліни.....	5
1.2. Теми практичних занять.....	6
1.3.Контрольні заходи та засоби діагностики.....	7
1.4.Критерії та шкала оцінюванн.....	7
2.Тематика практичних занять та запитань для самостійного опрацювання.....	8
3.Завдання для самостійного опрацювання.....	14
4.Питання для підсумкового контролю.....	19
5.Рекомендована література.....	20

© Шанюк В.І.,2015

© Національний університет
водного господарства та
природокористування , 2015

Передмова Шановні студенти!

Згідно з освітньо-професійною програмою «Правова лінгвістика» є нормативною навчальною дисципліною, вивчається впродовж одного семестру. Програма навчальної дисципліни побудована таким чином, що окрім вивчення тем теоретичного курсу необхідним елементом є практичне застосування знань при побудові, редагуванні, аналізі нормативно – правових актів.

Навчальна дисципліна «Правнича лінгвістика» має практичну необхідність для студентів магістратури за спеціальністю «Правознавство».

Метою вивчення навчальної дисципліни є: ознайомлення з основними напрямками, ідеями і проблемами сучасної лінгвістичної науки; опрацювання теоретичних і методологічних засад юридичної лінгвістики; вивчення правових питань мови в історичному аспекті; поглиблене вивчення проблем юридичної термінології; унормування термінології мови юридичної науки взагалі та її галузевих терміносистем – конституційного, адміністративного, кримінального, кримінально-процесуального, цивільного, цивільно-процесуального, господарського, сімейного, житлового права; напрацювання навичок вибору та використання юридичних термінів; поглиблення знань щодо основ юридичної техніки; отримання уявлень щодо правотворчих і правозастосовних помилок; набуття знань щодо особливостей лінгвістичної експертизи законопроектів; оволодіння методикою складання, редагування та аналізу текстів права.

Завдання навчальної дисципліни: набуття студентами поглиблених знань, умінь і навичок щодо ролі мови в правовому регулюванні, основ юридичної техніки, правотворчих і правозастосовних помилок, особливостей лінгвістичної експертизи законопроектів, оволодіння методикою складання, редагування та аналізу текстів права.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: роль мови в правовому регулюванні; статті Конституції України та нормативно-правових актів про функціонування мов в Україні; понятійно-категоріальний апарат; функції державної

мови; специфіку та закономірності функціонування мовних одиниць у правових текстах; символічну форму права; визначення правничої лінгвістики, юридичної герменевтики, юридичної техніки, мови права, мовної норми, функціонального стилю, комунікативної деонтології, юридичного терміна, риторики; стилістичну однорідність та зображальні можливості мови права; норми сучасної української літературної мови; джерела виникнення, класифікації, особливості вживання юридичної термінології; оновлену термінологію цивільного, кримінального, кримінально-процесуального законодавства; вимоги до вживання юридичних термінів у текстах правової сфери; поняття правил, прийомів, засобів і способів тлумачення; особливості лінгвістичної експертизи законопроектів; вимоги до усного мовлення у законодавстві України; вимоги до писемної форми юридичних документів у законодавстві України; особливості усного й писемного мовлення юристів; застосування усної і писемної форм мови в практичній діяльності юриста; особливості судово-лінгвістичної експертизи усного й писемного мовлення;

вміти: застосовувати юридичну термінологію відповідно до вимог української мови, сучасного українського законодавства, юридичної техніки; працювати з текстами нормативно-правових актів з метою аналізу юридичних термінів; аналізувати тексти правової сфери щодо засобів організації тексту та дотримання вимог до оформлення композиційних частин; виконувати експертизу конкретних текстів правової сфери; виконувати лінгвістичний аналіз юридичних текстів; трансформувати усне мовлення в писемну форму; редагувати словосполучення, речення, мікротексти відповідно до вимог кодифікаційних норм української мови; правильно добирати загальноживані слова, юридичні терміни у текстах нормативно-правових актів; здійснювати різні види лінгвістичних експертиз; володіти культурою оформлення нормативно-правових актів; застосовувати правила юридико-лінгвістичного тлумачення; аналізувати мову і стиль законопроектів; аналізувати типові правотворчі помилки; опрацьовувати тексти Конституції України, законів, кодексів, постанов, указів.

Згідно з освітньо-професійною програмою «Правова лінгвістика» є нормативною навчальною дисципліною, вивчається впродовж одного семестру. Програма навчальної дисципліни побудована таким чином, що окрім вивчення тем теоретичного курсу необхідним елементом є практичне застосування знань при побудові, редагуванні, аналізі нормативно – правових актів.

Навчальна дисципліна «Правнича лінгвістика» має практичну необхідність для студентів магістратури за спеціальністю «Правознавство».

1. Опис навчальної дисципліни та її структура

1.1 Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 0304 «Право»	Нормативна
	Спеціальність 8.03040101 «Право»	
Модулів – 1	Освітньо-кваліфікаційний рівень – магістр	Рік підготовки: 5 –й
Змістових модулів – 1		Семестр: 10-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання –		Лекції – 6 год.
Загальна кількість годин – 72.		Практичні – 24 год.
		Лабораторні – год.

Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5		Самостійна робота – 42 год.
		Індивідуальні – год.
		Вид контролю – залік

1.2. Тематика практичних занять

№	Назва теми	К-ть годин
1	Тема 1. Предмет, мета і завдання курсу «Правнича лінгвістика»	2
2.	Тема 2. Методологічні та науково-теоретичні засади правничої лінгвістики	2
3.	Тема 3. Лінгвістичні аспекти юридичної техніки. Правотворчі та правозастосовні помилки як порушення вимог юридичної техніки	2
4.	Тема 4. Юридична термінологія: походження, закономірності розвитку, джерела поповнення, функціонування в праві України	2
5.	Тема 5. Юридична текстологія та юридична герменевтика.	2
6.	Тема 6. Мова і стиль законодавчих актів. Законодавчий текст як об'єкт комплексного мовностилістичного аналізу	2
7.	Тема 7. Проблеми законодавчих дефініцій	2
8.	Тема 8. Лексико-семантичні аспекти і стилістичні аспекти нормотворчості.	2
9	Тема 9. Морфологічні особливості нормативних актів	2
10.	Тема 10. Синтаксичні і структурні аспекти нормопроєктування.	2
11.	Тема 11. Лінгвістична експертиза законопроектів.	2

12.	Тема 12. Редакторський аналіз законопроектів.	2
Всього		24

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Контроль за рівнем засвоєнням знань здійснюється шляхом застосування різних форм опитування, написання контрольних робіт на семінарських заняттях, проведення модульного контролю, складання заліку.

При виставленні оцінок (балів) враховуються, насамперед, знання, розуміння й уміння аналізувати конкретні ідеї.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «Інформаційне право» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру ;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Кількість набраних балів студентом	Оцінювання за національною шкалою
90 – 100 балів	зараховано
82 – 89 балів	
74 – 81 балів	
64 – 73 балів	
60 – 63 балів	
35 – 59 балів	не зараховано з можливістю повторного складання
1 – 34 балів	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. Тематика практичних завдань та контрольних запитань для самостійного опрацювання

Практичне заняття № 1. Предмет, мета і завдання курсу «Правнича лінгвістика»

План заняття

1. Правотворчість і мова. Мова як чинник правоутворення та нормотворення.
2. Предмет, об'єкт, мета, завдання правничої лінгвістики.
3. Категоріальний апарат сучасної правничої лінгвістики
4. Етапи становлення правничої лінгвістики як науки.
5. Мовна підготовка нормопроектувальників: сутність, специфіка, складові компоненти.

Література: [1 - 12,30, 2 - 1,2,12, 16].

Контрольні запитання

Практичне заняття № 2. Методологічні та науково-теоретичні засади правничої лінгвістики

План заняття

1. 1. Загальнонаукові і лінгвістичні методологічні засади правничої лінгвістики.
2. Методичний апарат правничої лінгвістики: традиційні та формалізовані методи і прийоми.
  - 2.1. Методи семантичного аналізу юридичних текстів: компонентний, дистрибутивний і трансформаційний.
  - 2.2. Метод опозицій.
  - 2.3. Методи і прийоми функціонально-стилістичного аналізу юридичних текстів.
  - 2.4. Статистичний метод.
3. Моделювання на логіко-понятійному, лексико-семантичному і синтаксичному рівнях.
4. Тезаурус як лексичний інструмент інформаційно-пошукових правових систем та основні етапи його створення.
5. Робочі процедури автоматичної обробки й аналізу тексту на основі формальних критеріїв (словотвірні форманти, ключові терміни, структурні та композиційні елементи тексту).

Література: [1- 12,30, 2 - 1,2,12, 16, 25].

Контрольні запитання

Практичне заняття № 3. Лінгвістичні аспекти юридичної техніки. Правотворчі та правозастосовні помилки як порушення вимог юридичної техніки

План заняття

1. Визначення поняття юридичної техніки. Інструментарій юридичної техніки.
2. Законодавча стилістика як теоретична основа вдосконалення мовленнєвої законодавчої культури.
3. Юридичні конструкції: поняття, роль у праві.
4. Сутність мовностилістичних вимог до викладу матеріалу в текстах нормативно-правових та індивідуальних актів.
5. Правотворча та правозастосовна помилка: поняття, види.

Література: [1 – 12, 14, 19,23, 33, 34; 2 – 15, 16, 18, 21].

Контрольні запитання

Практичне заняття № 4. Юридична термінологія: походження, закономірності розвитку, джерела поповнення, функціонування в праві України

План заняття

1. Місце і роль юридичної термінології в системі літературного словника національної мови.
2. Юридична термінологія як динамічна й усталена система номінацій правових понять та інститутів.
3. Типи класифікацій юридичних термінів.
4. Лексико-семантична та функціонально-стилістична характеристика юридичних термінів.
5. Загальна характеристика юридичної термінології кодексів України.

Література: [1- 12, 14, 20; 2 – 9, 26, 23].

Контрольні запитання

Практичне заняття № 5. Юридична текстологія та юридична герменевтика.

План заняття

1. Лінгвістична та юридична герменевтика, їх об'єкт, мета, завдання, специфіка.
2. Юридична герменевтика як теорія тлумачення та інтерпретації текстів.

Види тлумачення за суб'єктами (офіційне, автентичне, делеговане, казуальне, нормативне, неофіційне).

Види тлумачення за обсягом (буквальне, розширювальне, обмежувальне).

Правила, прийоми, засоби тлумачення.

3. Текст нормативно-правового акта як словесно виражене, завершене, цілісне, інформаційно насичене владне веління.
4. Інтерпретаційні помилки.

Література: [1- 2, 15, 20; 2 – 11, 25, 27].

Контрольні запитання

**Практичне заняття № 6. Мова і стиль законодавчих актів.
Законодавчий текст як об'єкт комплексного
мовностилістичного аналізу**

План заняття

1. Мова і закон. Екстралінгвістичні та інтерлінгвістичні фактори розвитку мови законодавства.
2. Загальна класифікація сучасних законодавчих актів України (за юридичною силою, предметом і характером правового регулювання).
3. Сучасні вимоги до законодавчого тексту.
4. Юридичний текст як матеріал комплексного лінгвістичного аналізу.

Література: [1- 7, 9, 10, 11; 2 – 19, 20, 24].

Контрольні запитання

Практичне заняття № 7. Проблеми законодавчих дефініцій

План заняття

1. Законодавчі дефініції (визначення) та їх роль у створенні системи ефективного законодавства.
2. Поняття про реєстрове слово, варіанти слова, відсилкове слово, граматична характеристика, тлумачення (дефініцію), ілюстративний матеріал (фрагмент законодавчого тексту) та ін.
3. Основні способи тлумачення термінологічних і номенклатурних одиниць у законодавчих актах, юридичних словниках, науковій літературі.

4. Правила побудови законодавчих дефініцій: правило системності, співмірності, заборони кола, несуперечності, послідовного введення термінів (від загального до конкретного), відповідності та ін.

Література: [1- 10, 12, 13; 2 – 9, 21, 23].

Контрольні запитання

Практичне заняття № 8. Лексико-семантичні аспекти і стилістичні аспекти нормотворчості.

План заняття

1. Ключові поняття лексики, семантики і стилістики.
2. Лексико-семантичні аспекти аналізу законодавчого тексту.
3. Основні поняття й категорії законодавчої стилістики.
4. Функціонально-стильові різновиди правничої мови: стилі та підстилі, їх реалізація в писемній та усній формах. Поняття стильової норми.

Література: [1- 7, 9, 12, 14, 20; 2 – 19, 26, 23].

Контрольні запитання

Практичне заняття № 9. Морфологічні особливості нормативних актів

План заняття

1. Граматичні поняття й категорії у законодавчому тексті.
2. Граматична природа термінологічної лексики: терміни-іменники, терміни-прикметники, терміни-дієслова, терміни-прислівники.
3. Морфологічні особливості нормативних документів на текстуальному рівні.
4. Репрезентація граматико-сміслових зв'язків сполучниками, прийменниками і прийменниковими конструкціями у правових приписах.

5. Правила використання аббревіатур і графічних скорочень у нормативних актах.

Література: [1- 6, 12, 14, 20; 2 – 16, 26, 27].

Контрольні запитання

Практичне заняття № 10. Синтаксичні і структурні аспекти нормопроєктування.

План заняття

1. Опрацювання законодавчого тексту на синтаксичному рівні.
2. Методики аналізу структурно-тематичної організації тексту, інтерпретації тем, мовних засобів розкриття законодавчої думки.
3. Прості і складні синтаксичні конструкції у законодавчому тексті.
4. Робота над семантико-синтаксичною будовою складних семантичних єдностей та тексту.
5. Питання про пасивні конструкції в мові сучасного українського законодавства

Література: [1- 6, 12, 14, 20; 2 – 16, 26, 27].

Контрольні запитання

Практичне заняття № 11. Лінгвістична експертиза законопроектів.

План заняття

1. Експертний лінгвістичний аналіз як елемент нормотворчості.
  - 1.1.Первинна лінгвістична експертиза.
  - 1.2.Вторинний вияв лінгвістичної експертизи.
2. Правова експертиза як специфічна аналітична діяльність.
3. Схема лінгвістичного аналізу тексту законопроекту.

4. Роль лінгвістичної експертизи у підвищенні якості законодавства та ефективності правозастосування.

Література: [1- 6, 12, 14, 20; 2 – 16, 26, 27].

Контрольні запитання

Практичне заняття № 12. Редакторський аналіз законопроектів.

План заняття

1. Поняття про літературне і науково-фахове редагування.
2. Специфіка редакторської праці в законопроектній діяльності. Вимоги до організації технологічного процесу редагування законопроектів.
3. Системний редакторський аналіз мови і стилю юридичного тексту.
4. Редакційна правка тексту. Техніка правки.

Література: [1- 6, 12, 14, 20; 2 – 16, 26, 27].

Контрольні запитання

3. Завдання для самостійного опрацювання

З метою поглиблення вивчення дисципліни «Правова лінгвістика» та набуття навичок і вмій самостійно аналізувати та обґрунтувати висновки у процесі вивчення дисципліни, студенти пишуть наукові повідомлення, реферати, створюють структурно-логічні схеми, опрацьовують нормативно-правових акти України.

1. На підставі раніше отриманих знань подайте дефініцію поняття «юридична мова», опишіть сферу її функціонування.

2. На прикладі пропонованого тексту схарактеризуйте особливості юридичної мови на різних рівнях її функціонування.

ЗАКОН УКРАЇНИ Про інформацію від 2 жовтня 1992 року N 2657-ХІІ Цей Закон закріплює право громадян України на інформацію, закладає правові основи інформаційної діяльності. Грунтуючись на Декларації про державний суверенітет України (55-12) та Акті проголошення її незалежності, Закон стверджує інформаційний суверенітет України і визначає правові форми міжнародного співробітництва в галузі інформації.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення інформації Під інформацією цей Закон розуміє документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі.

Стаття 2. Мета і завдання Закону Закон встановлює загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплює право особи на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя України, а також систему інформації, її джерела, визначає статус учасників інформаційних відносин, регулює доступ до інформації та забезпечує її охорону, захищає особу та суспільство від неправдивої інформації.

Стаття 3. Сфера дії Закону Дія цього Закону поширюється на інформаційні відносини, які виникають у всіх сферах життя і діяльності суспільства і держави при одержанні, використанні, поширенні та зберіганні інформації. (Офіційне тлумачення до статті 3 див. в Рішенні Конституційного Суду України N 5-зп (v005p710-97) від 30.10.97)

Стаття 4. Законодавство про інформацію Законодавство України про інформацію складають Конституція України (254к/96-ВР), цей Закон, законодавчі акти про окремі галузі, види, форми і засоби інформації, міжнародні договори та угоди, ратифіковані Україною, та принципи і норми міжнародного права.

Стаття 5. Основні принципи інформаційних відносин Основними принципами інформаційних відносин є: - гарантованість права на інформацію; - відкритість, доступність інформації та свобода її обміну; - об'єктивність, вірогідність інформації; - повнота і точність інформації; - законність одержання, використання, поширення та зберігання інформації.

3. Випишіть із «Словника іншомовних слів» десять юридичних термінів різної частиномовної належності. Поставте наголос. Подайте етимологічну довідку до них і коротке пояснення. Усно з'ясуйте правопис цих слів. Складіть із ними термінологічні словосполучення за моделлю "прикметник + іменник" і запишіть їх. Зразок: а) Нотаріальний (лат.) - засвідчений у нотаріуса; той, що потребує засвідчення органами нотаріату. Нотаріальний акт, нотаріальна контора. Проаналізуйте пропоновані тексти юридичного спрямування. Класифікуйте їх за функцією, ступенем юридизації й структурою. Назвіть підстави їх класифікації.

4. За словниково-довідковою літературою з'ясуйте сутність понять «логіка», «юридичної логіка», подавши їх наукове визначення. Проілюструйте особливості їх мовного втілення.

5. Проаналізуйте різні види юридичної документації й лінгвістичні вимоги до її складання.

6. Здійсніть коригування пропонованих текстів: а) назвіть основні помилки при складанні юридичних текстів; б) виправте мовно-мовленнєві неточності й помилки як джерела конфлікту. а)

а) Заявниця звернулася до суду із заявою про встановлення факту належності правовстановлюючих документів, мотивуючи тим, що 28 лютого 1989 року вона була прийнята на роботу в колгосп «Прапор комунізму» та 1 липня 1989 року їй було видано трудову книжку на ім'я Кравець. В подальшому заявниця уклала шлюб з гр. Опанаско та їй було присвоєно прізвисько Опанаско. В трудову книжку у відповідності з діючим законодавством було внесено відповідний запис про зміну прізвиська. б). Суд вважає, що всі викладені факти в статті, а також наведені цитати не принижують честь та гідність зазначеної особи А., так як в статті йдеться мова не про особу А., а про причини та про реалії, які існували на той час, які передували появі кореспонденції. Щодо ілюстрації до кореспонденції та підпису «Скажіть, це у вас можна недорого придбати дитячий табір»? суд вважає, що дана ілюстрація не має ніякого відношення до особи А.

7. На прикладі дібраних самостійно фахових текстів схарактеризуйте лінгвістичні особливості тих, що функціонують у суді (тексти додати до відповіді).

8. За словниково-довідниковою літературою з'ясуйте значення понять «термін», «юридичний термін», «правничий термін», подавши їх визначення.

9. Прочитайте речення. Виявіть, аргументуючи, орфографічні, лексичні, граматичні, пунктуаційні та стилістичні помилки. Запишіть правильні (без помилок) варіанти речень. а) 7 вересня 1996 року слідчим слідчого відділу Шевченківського РУ ТУ МВС України в м. Запоріжжі капітаном міліції Бороденком А.А. пред'явлено звинувачення Вовченко М.М. в тому що вона неодноразово скуповувала в магазинах міста промислової товари, які потім продавала за завищеними цінами. б) Селін Б.Р. за попередньою змовою з Якуш М.М. та Погуляйлом О.М., в ніч на 1 листопаду 1996рока з автомашини яка, належить на праві особової власності Зварич Валерію Васильевичу, таємно украли запасне колесо з диском вартістю 200 карбованців. в) Підозрюваний Сименко І.В. був захоплен дільничним уповноваженим Конопотского Р.В. капітаном міліції Кондратенко П.С. при вчиненні крадіжки продовольчих товарів та спиртних напоїв із крамниці N 16 по вул. Лісній в м. Конопоті.

10. Проведіть юридичну лінгвістичну експертизу пропонуваного "конфліктогенного" юридичного тексту. Поясніть, у чому полягають її особливості.

Рашизм. Остап Кривдик. Победим, наша сила несметна, Гений Сталина в бой нас ведет. Наша армия в битвах бессмертна, Как бессмертен советский народ. Тези цієї статті не є результатом моєї творчості. Усе вже було багато разів проговорено іншими авторами, і просто зібрано тут в одне ціле. Рашизм - це ідеологія й практика правлячого режиму Російської Федерації, яка базується на ідеї зверхності "російських співвітчизників", їхньої "особливій цивілізаційній місії", антидемократизмі й неоколоніалізмі радянсько-імперського типу, використанні православ'я як моральної доктрини, та на геоекономічних інструментах, у першу чергу, енергоносіях. Паралелі з нацизмом напрошуються самі собою. Обидва режими, мімікуючи й використовуючи слабкість світового порядку, витікаючи з бажання реваншу, граючи на конфліктах між гравцями-державами, змогли достатньо окріпнути й кинути виклик усьому світові. Обидва вони базувалися на неподоланій моральній спадщині своїх попередників-імперій. Втім, теперішня РФ оперує набагато більшим людським і збройним потенціалом, аніж Німеччина кінця 30-х. Чого вартує тільки ядерна зброя. Термін "рашизм" - неідеальний, бо вже містить у собі закид росіянам. Але словосполучення "німецький нацизм" міцно закріпилося в усьому світі. Адже більшість німців підтримало його, або принаймні пасивно прийняло. Тож тепер саме від росіян залежатиме, чи отримає таку ж етнічну конотацію режим сучасного Кремля.

11. Допишіть речення, вибравши з дужок потрібні варіанти.

1. У вчиненні розбою взяли участь (молоді люди, хлопці та дівчата віком 18 – 20 років, підлітки і молодь).
2. Преса повинна (описувати не лише те, хто і як скоює злочини, а й як вони розкриваються; не лише описувати те, хто і як скоює злочини, а й те, як їх розкривають).
3. Сусід забіг на подвір'я (збуджений і щоб щось схопити для бійки; збуджений, він мав на меті знайти щось для бійки).
4. Вважаємо, що міська влада радо (відгукнеться і підтримає заклик власників автомобілів; відгукнеться на те, щоб підтримати заклик власників автомобілів; відгукнеться на заклик власників автомобілів і підтримає їх).
5. Міліція повинна

(наказувати не тільки правопорушників, карати зло, а й вести профілактичну роботу серед населення; не тільки наказувати правопорушників, карати зло, а й вести профілактичну роботу серед населення). 6. На етапі становлення молодого фахівця важливим є все: (і те, як до нього ставляться в колективі, та те, як він виконує доручення та вказівки керівництва, і те, як сприймається його ініціатива; і те, як до нього ставляться в колективі, і те, як він виконує доручення та вказівки керівництва, і те, як сприймають його ініціативу).

12. Перевірити композицію за правилами логіки: - чи всі частини викладу спів розмірні (чи всі елементи тексту складаються в одне ціле, чи трапляються зайві частини, які лише ускладнюють сприйняття змісту); - чи немає дублювання змісту однієї частини іншою; чи наявні безпідставні повтори фактичних даних; - чи деталізація опису фактів відбувається від найбільшого до найменшого, чи на першій план висунуто малозначущі факти й опущено важливі; - чи немає двозначності тлумачення тексту. Якщо є, то з'ясувати, чим воно викликане; - який зв'язок існує між частинами тексту, чи правильно розставлено сполучники. Виконайте лінгвістичну експертизу поданого документа. Виконуючому обов'язки начальника Ленінського ЗМУ ГУМВС України в Запорізькій обл. Рапорт Доповідаю Вам, що в травні місяці 2012 року я заступив на третій пост по охороні райвідділу. Зі мною заступили на зміну пр. Пінчук В.П. і Міщенко Р.Г. Приблизно 1.30 години ночі до мене і прап. Мигальського підійшли старший зміни пр. Пінчук В.П. і пр. Міщенко Р.Г. і сказали щоб ми йшли відпочити у клас служби і дав нам ключі від класу, і ми пішли в клас, через п'ять-десять хвилин я пішов подивитись що вони там роблять і побачив що Пінчук В.П. мав в руках якусь жалізну трубу і вони хотіли відкрити ворота де знаходився склад. Я підійшов і сказав що задзвоню до чергового і відмовлюсь нести з ними службу і вони відразу розійшлися і не підходили. Помічник оперуповноваженого Ленінського ЗМУ ГУМВС України в Запорізькій обл. прапорщик міліції

С.Д.Гаркавий 07.05.2012 р. Перевірити композицію за правилами логіки: - чи всі частини викладу спів розмірні (чи всі елементи тексту складаються в одне ціле, чи трапляються зайві частини, які лише ускладнюють сприйняття змісту); - чи немає

дублювання змісту однієї частини іншою; чи наявні безпідставні повтори фактичних даних; - чи деталізація опису фактів відбувається від найбільшого до найменшого, чи на перший план висунуто малозначущі факти й опущено важливі; - чи немає двозначності тлумачення тексту. Якщо є, то з'ясувати, чим воно викликане; - який зв'язок існує між частинами тексту, чи правильно розставлено сполучники. Виконайте лінгвістичну експертизу поданого документа. Виконуючому обов'язки начальника Ленінського ЗМУ ГУМВС України в Запорізькій обл. Рапорт Доповідаю Вам, що в травні місяці 2012 року я заступив на третій пост по охороні райвідділу. Зі мною заступили на зміну пр. Пінчук В.П. і Міщенко Р.Г. Приблизно 1.30 години ночі до мене і прап. Мигальського підійшли старший зміни пр. Пінчук В.П. і пр. Міщенко Р.Г. і сказали щоб ми йшли відпочити у клас служби і дав нам ключі від класу, і ми пішли в клас, через п'ять-десять хвилин я пішов подивитись що вони там роблять і побачив що Пінчук В.П. мав в руках якусь жалізну трубу і вони хотіли відкрити ворота де знаходився склад. Я підійшов і сказав що задзвоню до чергового і відмовлюсь нести з ними службу і вони відразу розійшлися і не підходили. Помічник оперуповноваженого Ленінського ЗМУ ГУМВС України в Запорізькій обл. прапорщик міліції С.Д.Гаркавий 07.05.2012 р.

4. Питання для підсумкового контролю

1. 1. Правнича лінгвістика як новий перспективний напрям міждисциплінарних досліджень. Її місце в системі наук.
2. Правнича лінгвістика як навчальна дисципліна та її значення у формуванні фахово-мовної компетентності магістра права.
3. Об'єкт, предмет та актуальні завдання правничої лінгвістики.
4. Роль мови у законотворчості.
5. Термінологія законодавства і науково-правова термінологія.
6. Класифікація термінів законодавства за походженням.
7. Структурні типи термінологічних одиниць у законодавчих текстах.

8. Функціональні характеристики термінів законодавства.
9. Кодифіковані і некодифіковані терміни, їх взаємодія.
10. Основні вимоги до мови сучасного законодавства.
11. Основні поняття й категорії законодавчої стилістики.
12. Законодавчий текст як об'єкт лінгвістичного аналізу.
13. Законодавчі дефініції (визначення) та їх роль у створенні системи ефективного законодавства.
14. Правова норма та її мовна репрезентація.
15. Лінгвістична експертиза законопроектів.
16. Правила побудови законодавчих дефініцій.
17. Лінгвістична експертиза конфліктних текстів (у документних та інформаційних спорах).
18. Мовно-термінологічні проблеми сучасного законодавства.
19. Значення уніфікації та стандартизації термінів у процесі кодифікації нового законодавства України.
20. Проблеми перекладу правових текстів.
21. Алгоритм дій нормопроєктувальника у розв'язанні мовно-термінологічної проблеми.
22. Основні наукові підходи до розв'язання мовно-термінологічної проблеми.
23. Мова, термінологія, стиль наукових правових досліджень.
24. Мовностилістичне та технічне оформлення магістерської роботи.

5. Рекомендована література

Базова

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” від 16 листопада 1992 року № 2782-ХІІ / Основні чинні кодекси і закони України. – К.: “Махаон”, 2003.
3. Закон України “Про засади державної мовної політики” № 5029-VI (чинний з 10 серпня 2012 року) / <http://zakon2.rada.gov.ua>.
4. Закон України “Про Конституційний Суд України” / Основні чинні кодекси і закони України. – К.: “Махаон”, 2003.

5. Закон України “Про державну таємницю” від 07.04.1994. – К. : Парламент.вид-во, 2010.
6. Закон України “Про національні меншини в Україні” від 25 червня 1992 року № 2494-XII / Основні чинні кодекси і закони України. – К.: “Махаон”, 2003.
7. Закон України “Про телебачення і радіомовлення” від 21 грудня 1993 року № 3759-XII / Основні чинні кодекси і закони України. – К.: “Махаон”, 2003.
8. Закон України “Про судоустрій” від 7 лютого 2002 року № 3018-III / Основні чинні кодекси і закони України. – К.: “Махаон”, 2003.
9. Закон України “Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини” від 23 грудня 1997 року № 776/97-ВР / Основні чинні кодекси і закони України. – К.: “Махаон”, 2003.
10. Закон України “Про інформаційні агентства” // Основні чинні кодекси і закони України. – К.: “Махаон”, 2003.
11. Рішення Конституційного Суду України від 22 квітня 2008 року (про мову судочинства) / Офіційний вісник України. – 2008. – № 33. – Ст. 1102.
12. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року № 1798-XII.– К.: Парламентське видавництво, 2012.
13. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. – К.: Парламентське видавництво, 2012.
14. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. – К.: Парламентське видавництво, 2012.
14. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство станом на 20 лист. 2012 року: (офіц.. текст). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2012. – 382 с. – (Кодекси України).
15. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. – К.: Парламентське видавництво, 2012.
16. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. – К.: Парламентське видавництво, 2012.

Основна література:

17. Артикуца Н. В. Мова права та юридична термінологія. – К., 2012. – 200 с.
18. Бержерон Р. Український посібник з нормопроєктування / Р. Бержерон. – К., 1999.

195. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – К. : ТОВ Видавництво “Юридична думка”, 2007.– 1052 с.
20. Губаева Т.В. Язык и право. – Казань, 2003.
22. Демченко В.Д. Органічна та неорганічна українська мова. – Херсон: Мрія, 2003.
23. Зарицький М. С. Актуальні проблеми українського термінознавства: Підручник. – К.: ІВЦ “Видавництво “Політехніка”; ТОВ “Фірма “Періодика”, 2010. – 322 с.
24. Ковальський В. С., Кузінцев І. П. Правотворчість: теоретичні та логічні засади / В. С. Ковальський, І. П. Кузінцев. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 228 с.
25. Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування. – К.: Парламентське видавництво, 2006 (розділи 3, 4, 5, 9, 11). – 538 с.
26. Прадід Ю. Ф. Вступ до юридичної лінгвістики: Навч. посібник / За ред. чл.-кор. АПрН України Ярмиша О. Н. – Сімферополь: Доля, 2002. – 274 с.
27. Проценко Г. П. Правнича лінгвістика : навч. посіб. / Г. П. Проценко та ін. ; за заг. ред. С. М. Гусарова. – К. : А.В.Паливода, 2010. – 312 с.
28. Чулінда Л. І. Українська правнича термінологія: Навч. посібник. – К.: магістр-XXI сторіччя, 2010. – 158 с.

Допоміжна

29. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – Київ: Видавничий центр “Академія”. – 2012. – 207 с.
30. Законотворча діяльність: Словник термінів і понять / За ред. акад. НАН України В. М. Литвина. – К.: Парламентське видавництво, 2012. – 304 с.
31. Каткова Т.В., Каткова А. Г. Мовні проблеми у кримінальному судочинстві // Формування культури професійної мови фахівця: теорія і практика. – Донецьк, 2010. – С. 42-45.
32. Копиленко О. Л., Мурашин Г. О. Лінгвістичні проблеми у законотворчому процесі // Право і лінгвістика. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Ч. 2. – Сімферополь-Ялта, 2003. – С. 79-82.

33. Корж А. В. Державна мова та її правові проблеми // Право і лінгвістика. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Ч. 1. – Сімферополь-Ялта, 2004. – С.
34. Копиленко О. Л., Мурашин Г. О. Лінгвістичні проблеми у законотворчому процесі // Право і лінгвістика. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Ч. 2. – Сімферополь-Ялта, 2003.
35. Кость С. П. Герменевтико-лінгвістичний та юридико-лінгвістичний підходи до правових текстів // Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи: Тези доп. II Міжвузівської наук.-практ. конф. – Київ, КНУВС, 2007.
36. Кравченко С. П. Мова як фактор правоутворення та законотворення // Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. – Одеса, 2000.
37. Красницька А. В. Правила-вимоги юридичної техніки стосовно процесуальних актів кримінального судочинства / Держава і право. Юридичні науки. – 2009. – № 2.
38. Красницька А. В. Правозастосовні помилки у текстах процесуальних актів кримінального судочинства / Юриспруденція: теорія і практика. – 2009. – № 1.
39. Красницька А. В. Типові помилки процесуального характеру, яких припускаються у протоколах слідчих дій / Юриспруденція: теорія і практика. – 2009. – № 3.
40. Красницька А. В. Типові помилки процесуального характеру, яких припускаються у процесуальних актах судового провадження / Судова апеляція. – 2009. – № 2.
41. Красницька А. В. Удосконалення термінології кримінально-процесуального права / Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи. Тези доповідей IV Міжвузівської науково-практичної конференції з проблем розвитку та функціонування державної мови, присвяченої Дню української писемності та мови (м. Київ, 7 листопада 2008 року). – К., 2008.
42. Литвин Т. Судово-лінгвістична експертиза усних повідомлень // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – 2009. – № 1.
43. Матвеева О. Н. Свобода слова и проблемы лингвистической экспертизы (к вопросу об аксиологическом аспекте конфликтогенного текста) // Право і лінгвістика. Матеріали

міжнародної науково-практичної конференції. – Ч. 2. – Сімферополь-Ялта, 2003.

44. Никифорова А. Р., Бастєєва Г. О. Маніпулювання мовними засобами в практиці державного втручання (на прикладі “молодіжної політики” в Україні) // Право і лінгвістика. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Ч. 2. – Сімферополь-Ялта, 2003.

45. Онуфрієнко Г. С. Функціональна панорама юридичної термінології // Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи: Тези доп. II Міжвузівської наук.-практ. конф. – К.: КНУВС, 2007.

46. Радецька В. Я. Проблемні питання практики складання постанов про призначення фоноскопичної експертизи // Право і лінгвістика: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: У 2-х ч. — Сімферополь: ДОЛЯ, 2008. — Ч. 1.

47. Рапацька Л. П. Правове регулювання мовної політики в Україні наприкінці ХУІІІ – на початку ХХІ ст. (на матеріалах Криму) // Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. – К., 2005.

48. Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи: Тези доп. Міжвузівської наук.-практ. конф. – К.: КНУВС, 2010.

49. Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи: Тези доп. Міжвузівської наук.-практ. конф. – К.: КНУВС, 2011.

50. Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи: Тези доп. Міжвузівської наук.-практ. конф. – К.: КНУВС, 2012.

51. Чулінда Л. І. Науково-теоретичні засади вивчення української правничої термінології // Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи: Зб. матеріалів наук.-практ. конф. – К.: КНУВС, 2007.

52. Юрчук О. Ф. Експертний лінгвістичний аналіз як елемент нормотворчої діяльності // Вісник Університету внутрішніх справ. – 1999. – Вип. 7. – Ч. 1.

Інтернет-ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.
2. <http://zakon2.rada.gov.ua>. – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
3. <http://www.nau.ua> – Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
4. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.
5. <http://www.catalogue.nplu.org> – Національна парламентська бібліотека України.
6. <http://www.pravoznavec.com.ua> – Електронна бібліотека юридичної літератури «Правознавець».

